

Retorische analyse Algemene Politieke Beschouwingen 2024 - Jimmy Dijk

Jort Siemes en Isabel Visser, vrijdag 20 september 2024

1. Wat vond je van de Eerste Termijn van de spreker op basis van de volgende criteria:

a. Had het betoog een heldere opbouw en structuur [logos]?

In zijn inleiding gebruikte Dijk op soepele wijze de woorden van mevrouw Van Vroonhoven om direct zijn eerste eigen standpunten op tafel te leggen. Dijk gebruikt de door hem genoemde 'lege kritiek' op het neoliberalisme van Van Vroonhoven om aan te geven dat, volgens Dijk, de coalitie slechts loze woorden spreekt: *"Het gaat er namelijk niet om wat je zegt; het gaat om wat je doet. Dat maakt wie je bent."*

Daarna bespreekt Dijk de keuzes van het huidige kabinet. Hij maakt een vergelijking tussen het kabinet-Schoof en eerdere kabinetten, vooral Rutte II, en benadrukt de herhaling van neoliberaal beleid dat volgens hem 'de belangen van gewone mensen schaadt ten gunste van de economische elite'. Dijk noemt concrete voorbeelden, zoals zijn gesprek met Quinten, de 22-jarige dakdekker (ook de stijfiguur 'anekdote'), de overdrachtsbelasting voor vastgoedbeleggers, de belasting op de inkoop van eigen aandelen en private-equityinvesteerdere/private equity in de zorg. Vervolgens oppert Dijk een vraag richting minister-president Schoof, namelijk wat het kabinet-Schoof anders gaat doen voor de mensen die volgens Dijk *"keihard in de steek zijn gelaten"*.

Vervolgens vat Dijk zijn betoog tot zo ver samen en herhaalt hij de punten die hij eerder heeft gemaakt, om vervolgens een andere wending te kiezen en op positieve voet door te gaan over *"de kracht van het collectief"*. Hiermee weidt Dijk uit (digressio) en onderscheidt hij zich van zijn collega's. Dijk kaart in dit deel van zijn betoog de kracht van zijn partij – de SP – aan om vervolgens uiteen te zetten wat de kiezer de komende tijd van zijn partij kan verwachten.

Afsluitend roept Dijk zijn achterban op om te organiseren, bijvoorbeeld in vakbonden: *"Sluit je aan bij een vakbond, een politieke partij of een maatschappelijke organisatie."* Dit kan in de standaardordening van een redevoering als uitsmijter/emotionering worden gezien.

Al met al is de structuur logisch opgebouwd, met een inleiding, middenstuk – met stapsgewijs een argumentatie, inclusief concrete voorbeelden – een samenvatting en een duidelijk slot, inclusief emotionering en een oproep tot actie.

b. Is duidelijk geworden wat de belangrijkste standpunten en argumenten zijn van de partij [logos]?

Dijks belangrijkste standpunten komen helder naar voren: hij bekritiseert het neoliberale beleid en de marktwerking in verschillende sectoren – zoals de zorg en de woningmarkt – en beschuldigt het

kabinet/de coalitie (met name Wilders) van het verraad aan de gewone burger. Hij betoogt dat het kabinet lijkt op voorgaande kabinetten en dezelfde lijn als deze kabinetten doorzet (*"Er is niets veranderd ten opzichte van vorige kabinetten"*).

Het kabinet-Schoof komt volgens Dijk niet op voor gewone mensen, maar eerder voor de belangen van grote bedrijven en de economische elite beschermen. Dijk legt de focus op de kloof tussen de elite en de gewone mensen, waarbij hij kritiek levert op bezuinigingen. Daarnaast spreekt hij zich uit tegen het door hem genoemde falende beleid rondom zaken als het toeslagenschandaal, de gaswinning in Groningen en de (vroeg)pensioenregeling voor zware beroepen.

Dijk benadrukt dat de SP opkomt voor de mensen die door deze politiek zijn getroffen, en roept op tot een collectieve strijd tegen het 'monsterverbond' van de politieke en economische elite.

c. Werden deze standpunten aantrekkelijk gebracht met concrete voorbeelden en stijlfiguren [pathos]? Geef citaten als voorbeelden!

Dijk maakt zijn standpunten aantrekkelijk door het gebruik van krachtige woorden en concrete voorbeelden. Het herhaaldelijk gebruik van het woord "verraad" versterkt zijn boodschap en roept emotie op: *"Het is verraad! Het korten van de WW: het is verraad. Het terugdraaien van de verhoging van het minimumloon: het is verraad. De grootste huurverhoging in 30 jaar tijd: het is verraad. Geen vroegpensioenregeling voor mensen met zware beroepen: verraad. Geen compensatie voor de schuldengeneratie: het is verraad."*

Ook het voorbeeld van Quinten, de 22-jarige dakdekker, maakt de kritiek op pensioenbeleid persoonlijk en emotioneel: *"Quinten vindt het leuk om naast zijn werk ook te kunnen voetballen, maar omdat het werk zo zwaar is, moet hij vaak afzeggen."*

Deze concrete en menselijke voorbeelden maken het betoog van Dijk tastbaar. Het zijn onderwerpen die in het algemeen relatief ver van de leden van het kabinet af liggen. Door een persoon op te voeren kan de beschouwer zich beter inleven in de problemen die Dijk aangeeft.

De meest gebruikte stijlfiguren in de geanalyseerde debatten van Dijk zijn:

- **Anafoor:** Dijk herhaalt woorden en woordgroepen in zijn betoog die de structuur van zijn zin geven, door zelf de zin te beginnen. Om 21:15, al laat in het debat, blijft Dijk fel en herhaalt in zijn zin *"hoe kan dit ..., hoe kan dit..., hoe kan dat..."* Hij herhaalt de structuur en blijft duidelijk en scherp. Een andere enorm krachtige anafoor komt naar voren tijdens een interruptie van Dijk tijdens de rede van Yeşilgöz. *"12 jaar lang..., 12 jaar lang..., 12 jaar lang..."*, en roept na dit krachtige betoog over onrechtvaardigheid vanaf zijn stoel nogmaals: *"12 jaar."* De anafoor en

herhaling in het algemeen zijn de geprefereerde retorische stijlfiguren in het arsenaal van Dijk. Voor herhaling is een perfect voorbeeld zijn eigen reden waar op 18 september het woord 'verraad' 15 keer wordt gebruikt om zijn mening over de plannen uit te spreken.

- **Antithese:** Een duidelijke tegenstelling wordt getrokken tussen de groep die volgens Dijk door Wilders in de steek is gelaten (kinderen in armoede, mensen met mondzorgproblemen) en de groep die cadeautjes krijgt (vermogenden, grootaandeelhouders). Deze antithese versterkt de ongelijkheid in beleid en maakt de kloof tussen beloftes en resultaten tastbaar.
- **Sarcasme & Ironie:** Dijk gebruikt ironie in de opmerking: *"Daar staat de leider van de VVD en hij doet het potverdorie nog beter dan mevrouw Yeşilgöz het ooit zou kunnen."* Deze opmerking is sarcastisch bedoeld om de suggestie te wekken dat Wilders eerder VVD-beleid voert dan zijn eigen beloftes waarmaakt. De ironie versterkt de kritiek en maakt deze luchtig, maar scherp.
- **Amplificaties:** Dijk gebruikt meerdere keren: *"Vroeg me af, blokje wonen..."* en *"Turbo op bouwambitie"*. Dijk vergroot met deze formuleringen de situatie uit door een 'waslijst' aan beloftes en cadeautjes te noemen. Hiermee wordt de omvang van het probleem en de tegenstrijdigheid van het beleid benadrukt. Dit is ook terug te zien in de onderstreepte woorden in de volgende tekst: *"Dit roept herinneringen op aan de start van het kabinet-Rutte II. [...] Ook toen sneuvelde onder druk van de VVD direct het eerste sociale voorstel: de inkomensafhankelijke zorgpremie. Het kabinet-Rutte II werd uiteindelijk het kabinet van megabezuinigingen."*
- **Retorische vraag:** De vraag *"wat is daar gebeurd in die onderhandelingen, waardoor in één keer de belangen van die grootaandeelhouders... bovendrijven?"* is bedoeld om Wilders in een hoek te drijven. De vraag suggereert dat er iets niet klopt in de prioriteiten van Wilders, en het antwoord lijkt al te impliceren dat de VVD hierachter zit.

Deze stijlfiguren versterken de kracht van Dijks betoog en zorgen ervoor dat zijn kritiek overtuigend en meeslepend overkomt.

d. Was de presentatie van de spreker boeiend en overtuigend; werd je getriggerd om te blijven luisteren [ethos]?

Dijk sprak met een gepassioneerde toon en gebruikte veel emotioneel geladen woorden, zoals het herhaaldelijke 'verraad'. Dit gaf zijn betoog kracht en zijn lichaamstaal ondersteunde die energie: hij gebruikte duidelijke handgebaren en stond met zijn lichaam open gericht naar de Kamer. Dijk presenteerde zichzelf als verdediger, en voorman van de gewone burger, wat zijn geloofwaardigheid als democratisch gekozen volksvertegenwoordiger versterkte.

Hoewel hij vaak in herhaling viel – vooral met het woord 'verraad' – maakte dat juist zijn boodschap ook helder: de gewone burger wordt keer op keer in de steek gelaten door de politieke elite. Dijk riep op tot

gezamenlijke actie. Zijn verwijzingen naar arbeiders (zoals dakdekker Quinten) en zijn oproep tot collectieve strijd riepen gevoelens van solidariteit op.

De drieslag aandacht, begrip, welwillendheid kwam in de inleiding van Dijk helaas niet opvallend sterk naar voren, vooral omdat Dijk direct insprong op de woorden van Van Vroonhoven. Dit zorgde ervoor dat hij zijn inleiding tot op zekere hoogte oversloeg. Wel heeft Dijk vanzelfsprekend de aandacht van de Kamer omdat hij het woord heeft gekregen van de voorzitter. Ook heeft Dijk meermaals vanaf zijn stoel of onderweg terug naar zijn stoel vanaf de interruptiemicrofoon uitingen van onvrede uitgesproken. Hoewel dit gedrag gewoonlijk af zou doen aan het ethos van Dijk, zal het in de ogen van de SP-achterban mogelijk juist als ethos-versterkend worden ervaren.

Ondanks deze twee enigszins negatieve zetten van Dijk, zette hij sterk in op actuele problemen en probeerde hij de politieke agenda op een SP-eigen en authentieke manier te beïnvloeden.

2. Interrupties

Welk cijfer (8.5) geef je voor de effectiviteit van de geplaatste interrupties (gezamenlijk) op basis van volgende criteria:

a. Waren de vragen helder en scherp (9)?

De interruptiemicrofoon is het territorium van Dijk. Tijdens de Algemene Politieke Beschouwingen stond de fractievoorzitter van de SP constant bij de microfoon tijdens de inbreng van de drie coalitiepartijen PVV, VVD en NSC, maar ook bij oppositieleiden, zoals Timmermans (GL/PvdA). De vragen die Dijk stelt waren enorm scherp geformuleerd en hij gaat een directe confrontatie in geen enkel geval uit de weg. De aanvallende toon en scherpe discussiestijl die Dijk heeft vormen de stijl van een oppositielid van hoge kwaliteit, die niet terugdeinst tijdens moeilijke momenten.

Wij geven Dijk voor dit onderdeel een 9, omdat wij geloven dat Dijk tijdens deze dagen behoorde tot de allerbesten als het aankomt op behapbare standpunten en scherp geformuleerde zinnen, stampvol retorische middelen. Daarnaast vinden wij dat Dijk als geen ander zijn achterban weet aan te spreken (met begrijpbare taal en relevante onderwerpen), wat zijn ethos ten goede komt.

Hieronder enkele voorbeelden uit de interrupties van Dijk:

Dijk (SP): *“Wat vindt de heer Wilders belangrijker: het **bestrijden van armoede onder kinderen** — er zijn zo'n 150.000 kinderen die alsnog in armoede leven — of het schrappen van de belasting op de inkoop van eigen aandelen?”*

De scherpte van de inbreng van Dijk is de bondigheid en het meteen stellen van een vraag. In deze politieke situatie is het duidelijk geven van je voorstel cruciaal voor een succesvol betoog. Dit zorgt namelijk meteen voor *aandacht* voor het naar voren geschoven onderwerp. Door dit betoog kort te houden en te laten draaien rondom een toch tamelijk cynische vraag. Ook tackelt Dijk hier een lastig onderwerp namelijk fiscale regelgeving in het specifiek belastingen op dividend en aandelen. Wat hij hier heel goed gebalanceerd is het inhoudelijk kloppend te maken zonder duidelijkheid op te offeren, wat erg veel toevoegt aan het begrip van deze retorisch geladen start van de uitwisseling.

Wij vinden dat de aanvaarding in Dijk zijn betoog het aller krachtigst is van de retorische drieslag. De onderwerpen en invalshoeken die de fractieleider van de SP aanpakt zijn bijna altijd enorm via pathos de onderbouwen, je onderbuik is meteen van mening dat een kind in armoede belangrijker is dan het goedkopere inkopen van eigen aandelen.

Wilders (PVV): *"Dat is een vraag die ik zo niet kan beantwoorden. Wij hebben er wat betreft koopkracht voor gezorgd dat alle groepen erop vooruitgaan. Er is een lastenverlichting gekomen van 4 miljard netto voor de werknemers en er is inderdaad ook ongeveer 1 miljard netto naar de ondernemers gegaan. Dat is gegaan via de dividendbelasting, de winstvrijstelling, de energiebelasting, box 2 en noem maar op. Maar er zijn ook een paar lastenverzwaringen voor de bedrijven: de stelpost, fiscale regelingen, het verhogen van de AWf- en Aof-premie, het beperken van hun giftenaftrek. Per saldo hebben die bedrijven dus ongeveer 1 miljard en de burger 4 miljard aan lastenverlichting. ..., dus door plat te nivelleren, zoals u zo graag wil. Die halen we ook weg bij wat ik "de linkse hobby's" noem."*

Hier gebeurt het tweede interessante van deze uitwisseling, deze vraag forceert Wilders om namelijk niet zijn betoog te hervatten op zijn voorkeurs populistische stijl maar eerder puur inhoudelijk en enorm financieel. Dit zijn de antwoorden waar Wilders al die jaren Rutte op heeft aangepakt en hier maakt Dijk gebruik van in zijn reactie.

Dijk (SP): *"Dit is geen antwoord op de 150.000 kinderen in armoede. Die krijgen geen antwoord van de heer Wilders. Dat is één. Twee: **mondzorg in het basispakket**. Ik kan me nog herinneren dat mevrouw Agema gepassioneerd vertelde over de mensen met kapotte tanden en kiespijn; het was heel erg. En het is heel erg. Het is heel erg, meneer Wilders."*

Dijk gebruikt in dit fragment verschillende retorische middelen om zijn boodschap kracht bij te zetten. Allereerst maakt hij effectief gebruik van herhaling en parallelisme door te zeggen: "Dat is één. Twee...". Deze opsomming structureert zijn argument en benadrukt de ernst van de besproken problemen. Daarnaast gebruikt hij de herhaling van *"het is heel erg"* om de urgentie van de situatie te benadrukken.

De nadruk op "is" zorgt voor een extra emotionele lading. Dijk verwijst ook naar een eerdere toespraak van mevrouw Agema, waarin zij gepassioneerd sprak over mondzorg. Dit is een appèl op het geheugen, waarmee Dijk impliciet de morele verantwoordelijkheid van Wilders benadrukt. Hij suggereert dat Wilders zijn eerdere betrokkenheid bij deze kwesties niet mag negeren. Dijk combineert ethos met pathos door de schrijnende situatie van mensen met kapotte tanden en kiespijn te beschrijven, roept hij medelijden op en benadrukt de urgentie van actie. Tenslotte spreekt Dijk direct Wilders aan, wat zorgt voor een confrontatie en versterkt het gevoel van verantwoordelijkheid. Al met al gebruikt Dijk krachtige retoriek om Wilders te confronteren met sociale kwesties en zijn passiviteit.

Dijk (SP): *"Waarom kiest u ervoor om wel de overdrachtsbelasting voor vastgoedeigenaren te verlagen, maar niet **mondzorg of delen van mondzorg in het basispakket** op te nemen?"*

In dit fragment maakt Dijk (SP) gebruik van retorische vragen om Wilders' keuzes in twijfel te trekken. De vraag "Waarom kiest u ervoor..." is een krachtig instrument dat niet zozeer gericht is op het verkrijgen van een antwoord, maar eerder om de tegenstander op het matje te roepen en zijn beleid ter discussie te stellen. Hiermee impliceert Dijk dat er sprake is van een verkeerde prioriteitstelling, namelijk het bevoordelen van vastgoedeigenaren in plaats van het aanpakken van een sociaal probleem zoals mondzorg.

Door de tegenstelling tussen de verlaging van de overdrachtsbelasting en het niet opnemen van mondzorg in het basispakket expliciet te maken, benadrukt Dijk het contrast tussen financieel voordeel voor vermogende vastgoedeigenaren en het gebrek aan zorg voor mensen die het hard nodig hebben. Dit zet Wilders neer als iemand die de belangen van de rijken vooropstelt, wat in een sociale context negatief overkomt.

Wilders (PVV): *"Ook dat zijn weer valse tegenstellingen. Het een heeft niets met het ander te maken. Wij doen inderdaad wat voor de ene groep, maar ook voor de zorg doen wij een hele hoop. Mevrouw Agema krijgt over een paar jaar nota bene 4,3 miljard euro van het kabinet om het eigen risico van €385 naar €165 te verlagen. ... Ja, natuurlijk, maar we hebben niet 76 zetels gehaald, dus we zullen niet alles meteen voor elkaar kunnen krijgen."*

Dijk (SP): *"Geen enkel antwoord op de vraag wat er nu gebeurt voor 150.000 **kinderen in armoede**. Het komt niet dicht bij een antwoord op de vraag over mensen met kiespijn, die zich schamen en hun hand voor hun mond houden als ze moeten praten. Geen enkel antwoord op die vraag. Meneer Wilders, u zou het **eigen risico afschaffen**. U zou de **huren verlagen**. U zou de **btw op boodschappen schrappen**. Er zou een **vroegpensioenregeling** komen. Ik kan zo echt een waslijst opnoemen met beloftes uit uw verkiezingsprogramma en ook dat van de BBB,*

overigens, en gedeeltelijk dat van Nieuw Sociaal Contract. Helaas kan ik daar een waslijst naast zetten van allemaal cadeautjes — u somde ze net ook op — aan de meest vermogenden en de grote bedrijven. Al die mensen die niet hoeven te werken voor hun geld, omdat ze al zat hebben. Al die vermogens, al die winsten: ze hebben het allemaal niet nodig. En die cadeautjes stonden in geen van die verkiezingsprogramma's. Dan vraag ik mij af, meneer Wilders: wat is daar gebeurd in die onderhandelingen, waardoor in één keer de belangen van die grootaandeelhouders, die grote vermogens, die vastgoedeigenaren, komen bovendrijven? Al die mensen — ik noemde ze net: de 150.000 kinderen en al die mensen die mondzorg nodig hebben — die op u hebben gerekend, waar waren die in één keer? Waarom kwamen de belangen van die grote bedrijven in één keer bovendrijven? Ik weet het antwoord al. Daar staat de leider van de VVD en hij doet het potverdorie nog beter dan mevrouw Yeşilgöz het ooit zou kunnen.”

In dit uitgebreide fragment gebruikt Dijk krachtige retorische technieken om Wilders en zijn beleid aan te vallen. Herhaling speelt een belangrijke rol: "Geen enkel antwoord" wordt meerdere keren gebruikt om te benadrukken dat Wilders ontwijkt en geen oplossing biedt voor de problemen van 150.000 kinderen in armoede en mensen die lijden onder gebrekkige mondzorg. Deze herhaling versterkt het gevoel van frustratie en urgentie. Ook brengt hij tijdens dit betoog weer de nadruk terug op de 150 duizend kinderen. Waarbij hij de vinger op de zwakke plek van dit gepresenteerde regeerakkoord plaatst. Stijltechnieken zoals antithese door duidelijke tegenstellingen te presenteren tussen de gedupeerde kinderen en cadeau ontvangende vermogende, waarbij hij de ongelijkheid in beleid en kloof tussen beloftes en resultaten tastbaar maakt. Dijk gebruikt ook een tegenstelling tussen de beloften uit het verkiezingsprogramma van Wilders en wat er daadwerkelijk wordt gedaan. Hij schetst een contrast tussen de beloofde maatregelen, zoals het afschaffen van het eigen risico en het verlagen van de huren, en de werkelijke uitkomsten: cadeautjes voor de rijksten en grote bedrijven. Dit maakt Wilders' politiek inconsistent en hypocriet in de ogen van het publiek.

De retorische vraag "*Waarom kwamen de belangen van die grote bedrijven in één keer bovendrijven?*" is een directe aanval die Wilders confronteert met de verschuiving in zijn prioriteiten. Deze vraag wordt retorisch gesteld omdat Dijk vervolgens zelf het antwoord levert: de invloed van de VVD.

Als laatst in dit betoog roept Dijk een krachtige reactie uit namelijk humor, deze uiting is succesvol en om een beetje goed uit de verf te komen moet Wilder het succes erkennen in het begin van zijn volgende uiting.

Wilders (PVV): "*Ja, heel grappig. De werkelijkheid is dat er helemaal niets van klopt. Het is goed dat u snel naar uw stoel terugloopt. De lasten van de burgers gaan per saldo met 4 miljard omlaag. 4 miljard volgend jaar. De bedrijven die u noemt en de grootaandeelhouders en weet ik wat voor communistische teksten u heeft, krijgen 1 miljard lastenverlichting. Dus de verhouding*

tussen de burger van u en van mij en die bedrijven is dat de burger vier keer meer krijgt volgend jaar aan lastenverlichting dan die bedrijven. Nu u weer."

De voorzitter: *"Nou, liever niet eigenlijk, want ik heb de heer Dijk drie keer gehoord."*

Dijk (SP): *"Ik word uitgedaagd, voorzitter."*

Dit is de houding van Dijk pur sang, hij is de bokser zoals eigenlijk Wilders jaren terug werd gezien in de oppositie. In de uitzending van talkshow 'Eva' op 18 september wordt Dijk door Wouter de Winther en Marleen de Rooy de nieuwe Wilders genoemd die het vechtend opneemt voor de 'gewone man'/'arbeider'. Dijk schreeuwt vaak na interrupties nog na vanuit zijn zetel, en geeft amper de tegenstander het laatste woord. Een duidelijk voorbeeld hiervan is tijdens 19 september met het opvragen van belangrijke documenten aan premier Schoof: *"Nee, maar ik wil toch één ding hierover zeggen. Het is echt niet te geloven dat zoiets moet worden afgedwongen."* Hij wil zelfs na een uitspraak toch nog even zijn mening keihard mee laten wegen. De houding voor, tijdens en na een interruptie is cruciaal voor hoe het bericht wordt geïnterpreteerd. De SP is enorm duidelijk in de ontevredenheid en alles aan Dijk zijn attitude tijdens de APB straalt dit uit.

De voorzitter: *"Daar hebt u gelijk in. Ga hem even helpen! Een kort antwoord op deze vraag."*

Dijk (SP): *"De heer Wilders ging de campagne in met al die beloftes. Vervolgens zag je de hele formatie lang op Twitter drie dingen voorbijkomen: migratie, geen bezuinigingen en lastenverlichtingen. Er zijn forse bezuinigingen gekomen op de zorg, het onderwijs en de sociale zekerheid. Al die beloftes die u heeft gedaan, komt u niet na. Meneer Wilders, u bent echt een loopjongen van het grootkapitaal. Noem mij maar communistisch, maar ik ben socialist. Dat is totaal iets anders, en dat moet u weten."*

Opsommingen zijn perfecte manieren om duidelijk en scherp je punten over te brengen. Tijdens dit gehele betoog geeft Dijk helder aan wat de structuur is van zijn interruptie: *"Ten eerste, tweede" & "drie dingen voorbijkomen"*, maken het verhaal makkelijker te volgen. Ook eindigt hij met enorm beeldende taal in de vorm van *"loopjongen van het grootkapitaal"*, dit klinkt direct gestolen uit het woordenboek van Wilders zelf en maakt het daarom in onze ogen extra krachtig.

Wilders (PVV): *"Nou ja, Koreaan dan, weet ik hoe je het noemt. Het belangrijkste verschil tussen uw partij en mijn partij is toch wel dat wij nu verantwoordelijkheid nemen, dat we in een kabinet zitten, dat we invloed hebben, dat we 37 zetels hebben en in de peiling 42. Mensen waarderen dat en iedereen snapt ook dat je concessies moet doen als je de meerderheid niet hebt, dat wij*

iets voor mekaar krijgen en dat u, de SP, helemaal nul — een grote nul — voor elkaar heeft gekregen.”

Hier eindigt Wilders met eigenlijk een persoonlijke aanval en niet een reactie op de inhoudelijke vragen van Dijk. Wat ervoor zorgt dat dit betoog eindigt in een duidelijke retorische winst voor Dijk die propvolle zinnen, weet te plaatsen op de pijnlijke plekken van de geïnterrupteerde Wilders. Hij draait het gesprek naar een spreekpunt van het SP en weet als een gepassioneerde spreker vervolgens luisteraars kritisch te laten nadenken over de keuzes van het huidige kabinet.

Niet alleen de interrupties van Dijk leiden tot het bespreken van de standpunten van het SP maar de invloed van Dijk zijn sterke retorische argumentatie vaardigheden, laten andere Kamerleden vervolgvragen stellen. Hierin is Dijk veruit de sterkste spreker van de zaal, zijn inbreng aan onderwerpen en kritische kijk op de speerpunten van het SP laten voornamelijk andere oppositieleden hier kritische vervolgvragen over stellen. Hier zijn voorbeelden met vervolginginterrupties waar de ingebrachte SP-punten dikgedrukt staan.

Timmermans (GroenLinks-PvdA): *“In navolging van Jimmy Dijk wil ik het hebben over de twee onderwerpen die hij opbracht. Het **vroegpensioen**. ... wij stellen ons garant voor een **volwaardig ziekenhuis** langs de lijnen die de heer Dijk heeft geschetst, inclusief het nieuwe beddenhuis dat er moet komen.”*

Jetten (D66): *“De heer Dijk vroeg net aan de heer Wilders of hij kon uitleggen waarom hij **bezuinigingskeuzes** had gemaakt **op onderwijs, zorg en sociale zekerheid**.”*

Bontenbal (CDA): *“... De heer Dijk heeft wel een punt: laat je het **aan de markt** of **aan overheidsinstellingen of onderwijsinstellingen**?”*

Wilders (PVV): *“... De vraag is nu natuurlijk wel hoe het **ziekenhuis in Limburg** hiermee geholpen is. Wat heeft het daaraan? ... Het is een ingewikkeld dossier. Ik ben het met de heer Dijk eens dat er wel eindelijk wat moet gebeuren.”*

Na meermaals de transcripten en aantekeningen door genomen te hebben vinden we dat op dit punt Dijk uitblinkt en hier een 9 verdient voor zijn inzet op een scherp debat en het geven van heldere interrupties.

b. Hadden de andere partijen moeite met de beantwoording (8)?

De kritische en aanvallende houding van Dijk geeft weinig ruimte voor de andere spreker om terug te keren in hun voorgestudeerde jargon. De kans die dit biedt aan Dijk is het breken van de tweede

stijldeugd voor de tegenstander namelijk duidelijkheid. Door de moeite met beantwoorden wordt vaak als eerste duidelijkheid opgeofferd door omslachtig te reageren, of helemaal niet, zoals in deze uitwisseling met Wilders van de PVV.

Dijk (SP): *“Wat vindt de heer Wilders belangrijker: het bestrijden van armoede onder kinderen — er zijn zo'n 150.000 kinderen die alsnog in armoede leven — of het schrappen van de belasting op de inkoop van eigen aandelen?”*

Wilders (PVV): *“Dat is een vraag die ik zo niet kan beantwoorden.”*

In plaats van het doen van inhoudsloze beloftes kiest Wilders nu een voor hem andere aanpak: een meer procedurele, genuanceerde route. Ook is Dijk uiterst streng op documenten en feiten, hij vraagt herhaaldelijk om duiding. Niet alleen brengt ie duidelijk de standpunten van het SP naar voren maar toetst ook het kabinet op hun kennis en intenties.

Wilders (PVV): *“Dat zal vandaag niet helemaal lukken, want, nogmaals, ik wil er meer van weten dan u. Ik heb geen vastgoedfout gemaakt, zoals u mij aanwrijft, dus die kan ik ook niet herstellen.”*

Een andere manier waarop Dijk het ingewikkeld maakt voor Kamerleden om goed uit het beantwoorden van vragen te komen. Is het terugkomen op antwoorden die alleen maar omschreven kunnen worden als zinnen met een hoge opaciteit. Hij is hier glashelder in en geeft aan dat vage of inhoudelijk nietszeggende reacties, geen antwoord op de vraag zijn.

Yeşilgöz-Zegerius (VVD): *“We gaan daar samen naar kijken.”*

Dijk (SP): *“Dat was geen antwoord.”*

Yeşilgöz-Zegerius (VVD): *“Dit was mijn antwoord.”*

In vergelijking met Kamerleden zoals Jetten ontbreekt het aspect van het allerbeste het huiswerk gedaan hebben van de kamer bij Dijk. Hij presenteert vaak eigen standpunten maar is niet het meest bekend met achterliggende of oude dossiers.

Welk cijfer (nvt) geef je voor de effectiviteit van de beantwoording van interrupties op basis van de volgende criteria:

Tijdens de APB van 2024 waren er geen interrupties tijdens de rede van Dijk hebben daarom gekozen andere aspecten van zijn betoog meer uitgebreid toe te lichten.

3. Totaal van jouw spreker(s)

Kun je in maximaal 150 woorden beschrijven wat je van het optreden van jouw spreker (tot nu toe) vindt en waarom? Welk cijfer (1-10) geef je de spreker in vergelijking met andere sprekers?

Jimmy Dijk legt duidelijk de kloof bloot tussen gewone mensen en de politieke elite, een thema dat hij sterk weet over te brengen. Zijn oproep tot actie onderscheidt hem van andere sprekers en werkt mobiliserend: hij spreekt hiermee zijn achterban goed aan.

Wat wel opvalt aan het betoog van Dijk is dan het lijdt onder herhaling. Het veelvuldig gebruik van onder andere het woord 'verraad' versterkt weliswaar zijn boodschap, maar zorgt er ook voor dat het verhaal op momenten eentonig wordt. Dijk blijft hierdoor hangen in de thema's zorg en sociale zekerheid, terwijl hij ook een meer veelzijdige route had kunnen kiezen door als oppositie de coalitie aan te vallen op het regeerakkoord als geheel. In een interview met Dijk in het NRC van woensdag 18 was al te lezen dat Dijk geen behoefte voelt om commentaar te leveren op de manier waarop het kabinet een asielcrisis uit wil roepen. Deze houding was tijdens de APB duidelijk terug te zien. Hoewel hij op sommige momenten het asielbeleid kort aankaartte (*"Want de opvang vindt nu constant plaats in volksbuurten, volkswijken en gemeenten, waar al een enorme druk is. We zien het nu weer in Noord-Nederland: het is weer Stadskanaal. Eergisteren zagen we het ook. Er was wéér een gemeente in Drenthe die opvang biedt, omdat ze daar humaan zijn."*), en: *"Maar ik vind wel het volgende van de discussie die hier gevoerd wordt en die met name aangezwengeld wordt door rechtse partijen, over statushouders voorrang geven bij sociale huurwoningen. Het is niet de juiste oplossing om het per se niet te doen, maar we zien dat mensen met een ggz-verleden óók urgentie hebben, dus het is een enorme strijd vanwege schaarste."* en *"Waarom doet u het niet? Ik heb u ook gevraagd naar een politieke visie vandaag. Die kreeg ik ook niet. Ik krijg hier ook geen antwoord op. Waarom kiest u niet heel simpel voor spoedwetgeving? Dat is democratischer. Dan is er geen sprake van machtsmisbruik. Het is niet antidemocratisch. Waarom doet u niet gewoon spoedwetgeving?"*) bleef hij de politieke agenda sturen naar zijn eigen partijbeleid. Hoewel de onderwerpen die Dijk aankaart voor zijn achterban de belangrijkste zijn, had hij uiteindelijk meer diepgang kunnen creëren door ook andere actuele kwesties te bespreken.

Daarnaast kan het gebruik van 'verraad' als een persoonlijke aanval (ad hominem) worden gezien, wat het debat inhoudelijk afzwakt. Ondanks deze punten blijft zijn aanwezigheid tijdens de Algemene Politieke Beschouwingen dit jaar duidelijk te merken door zijn overtuigende, persoonlijke en gepassioneerde optreden, voornamelijk tijdens de door hem gemaakte interrupties.

4. Totaal van hele debat: top drie

- Welke drie sprekers zijn de beste van het hele debat tot nu toe?

Geeft twee argumenten plus voorbeelden per spreker.

Op plaats 1: Jetten (D66)

Jetten heeft de drie kern retorische middelen van overtuiging goed ingezet en zijn inhoudelijke inbreng – over punten van zwartgelakte asielbrieven en teleurstellende btw tarieven extreem goed uitgewerkt – voordat hij bij de interruptie microfoon verschijnt. Ethos beschikt hij ook door goed samen overweg te kunnen met zowel de oppositie als de coalitie. Hij straalt betrouwbaarheid en integriteit uit in zijn interrupties, maar geeft ook als derde op 18 september een retorisch krachtige reden. Hij spreekt over een zomer vol sporthoogtepunten en betreft ook meerdere kamerleden op een leuke wijze in zijn inleiding. Naast ethos straalt dit vanaf de eerste zinnen van zijn inleiding ook pathos uit.

Sterke retorische middelen en voorbeelden hiervan zoals ‘visuele props’: het BTW-bonnetje van Jetten is naast de zwartgelakte stapel brieven van Timmermans de actie die het beste is blijven plakken bij ons (en komt ook terug in de vele nieuws- en Twitterberichten over de Beschouwingen). Vergelijkingsmetaforen: *“Faber is, olifant in Europese porseleinkast”*

Op plaats 2: Bikker (CU)

Het taalgebruik van Bikker is precies en ze gebruikt stijlfiguren als ‘amplificatie’ (millimeterstapjes; dit is een neologisme). Maar: ook zouden dit soort woordkeuzes onder hyperbool kunnen vallen, omdat het een tactisch woord is voor het omschrijven van de overdreven traagheid waarmee het aanpakken van de BTW-problemen gepaard gaat (*“Dank voor de uitgestoken hand om wel naar die btw te kijken. De heer Schoof gebaart dat het een heel klein handje is.”*). Dit onderscheidt Bikker van de reguliere spreker in de kamer. Alle opmerkingen en interrupties van Bikker tijdens de APB waren scherp, tactisch en goed doordacht. Ze is een zeer sterke spreker waar maar weinig politici onderuit tegenop gewassen zijn. Haar woorden dusdanig ver zijn scherp gesneden tot ze goed passen bij haar retorische doel.

Mevrouw Bikker is een kamerlid dat niet al te vaak bij de interruptiemicrofoon staat, maar in haar betoog altijd retorisch erg sterk. Wanneer Bikker bij de microfoon verschijnt, weet je dat haar interruptie inhoudelijk sterk zal zijn. Bikker staat zelfverzekerd in de zaal en laat zich niet van haar stuk brengen door opmerkingen van de coalitie of de voorzitter. De combinatie van haar sterke retorische vaardigheden en de inhoudelijk kloppende interrupties maken Bikker tot een van de beste debaters van de APB.

Op plaats 3: Dijk (SP)

Zie onze analyse